

Változós hírek, érdekességek

Új változócsillag elnevezések

A Változócsillagok 69. Névlisztájában a következő, amatőr szempontból is érdekes változók kaptak új (végleges) elnevezést:

Nova And 1988	=	PQ And	Nova Sgr 1977	=	V4139 Sgr
Nova Cir 1987	=	BW Cir	Nova Vul 1987	=	QV Vul
FSV 113211	=	TT Crt	McNaught változója	=	V686 Mon
Nova Her 1986	=	V872 Her	Kuwano objektuma	=	V1407 Aql
Nova Oph 1987	=	V2214 Oph	NSV 03005	=	OW Gem

(Fid)

V404 Cygni

Május 22-én fényes röntgen nóvát fedezett fel a Ginga team a Ginga hold teljes-ég detektorával. A GS 2023+338 jelű forrás egy nappal később 0,1–1,2 Crab erősségű röntgensugárzást bocsátott ki. Hamarosan kiderült, hogy az új röntgenforrás megegyezik a V404 Cygnivel (Nova Cyg 1938), mely 51 évvel ezelőtt $12^m,5$ -s maximumban volt. A csillag a Palomar Atlaszon is megtalálható, B magnitúdója 20,5. A V404 Cyg május 26-i fényessége $12^m,5$. Maximumát május 28-án érte el $12^m,0$ -nál. Ezt követően gyorsan halványodott, júl. elején 15^m alatti. (IAU C. 4782, 4783, 4787, 4793)

V754 Scorpii

W. Liller (Vina del Mar, Chile) Problicom-mal fedezte fel a Nova Sco 1937 újabb kitörését. Július 30,0 UT-kor $9^m,7$ -s volt; augusztus 8-án már $13^m,0$ -ra halványodott. M. Honda júl. 29,549 UT-kor készült felvételen kb. $12^m,0$ -nál halványabb volt a változó. A V745 Sco színeképe az U Sco 1979-es kitörésekor észlelt színeképre emlékeztet. (IAU C. 4820, 4821, 4829, 4835)

Nova Scorpii 1989

Az új nóvát szintén W. Liller találta, a V745 Sco-tól 62'-cel északra, az augusztus 17-i teljes holdfogyatkozás idején készített felvételén! Deklinációja -32° , így számunkra nehezen elérhető objektum. A nóva felfedezésekor $10^m,0$ -s volt. Gyorsan halványodott, aug. 23-án $11^m,8$ -s volt. (IAU C. 4836, 4838, 4840)

SN 1989M az M58-ban

A múlt év januárja után ismét szupernóva tört ki az M58-ban! G. N. Kimeridze fedezte fel egy június 28,82 UT-kor készült felvételen, $12^m,2$ -nál, a galaxis központjától 40"-cel nyugatra és 33"-cel északra. Augusztus elejéig $14^m,1$ -ra halványodott. Az SN 1989M-ről a Meteor Gyorshírek 89/2. számában adtunk hírt. Nem tudunk a szupernóva magyarországi észleléséről. (IAU C. 4802, 4838)

Az SN 1989B vizuális felfedezése

Az SN 1987A folyamatos jelenléte és kéttucat halvány szupernóva felfedezése ellenére 1988 nagyon szegény volt fényes szupernóvákban. A legfényesebb az SN 1988A volt az M58-ban, 14,5 magnitúdós. Ez volt az egyetlen új szupernóva, melyet a múlt évben láttam. 1989 egészen másként kezdődött. Január során két fényes szupernóva tűnt fel.

Az NGC 3687-ben felvillant SN 1989A-t a Berkeley Automatikus Szupernóva-kereső Team találta, melyet dr. Carl Pennypacker vezet. Az SN 1989A felfedezésekor $15^m,3-s$ volt, de később $13^m,9$ -ig fényesedett, és Ia típusúnak bizonyult. Január 19-én fedezték fel, éppen telehold előtt. Ez a galaxis nem szerepel programomban, ezért nem észleltem.

Az SN1989B az NGC 3627-ben (M66) tűnt fel. Elsőként egy angol amatőr, Dave Greenwood észlelte január 29,1 UT-kor, levele azonban csak február 3-án érkezett meg Dave Greenwoodhoz, a The Astronomer szupernóva-koordinátorához.

Elsőször január 30,5 UT-kor láttam a szupernóvát, amikor $13^m,0$ körüli volt. Azonnal egyértelműen látszott DS 16-os távcsöveimmel, 200x-os nagyítással. Kisebbségi nagyítással is látszott volna, bár elég alacsonyan volt (34° -os déli szélességemről nézve). Gregg Thompson térképének ellenőrzése után megbecsültem a szupernóva galaxismagtól való helyzetét ($15''$ nyugatra és $50''$ északra), majd felhívtam Rob McNaught-ot, hogy érkezett-e értesítés a szupernóváról, ill. hogy elkezdjük a megerősítést.

Tudván, hogy az M66, legalább is korábban, a Berkeley-i team kutatóinak élén állt, világos volt, hogy gyorsan kell ellenőrizni a felfedezésemet. Ugyancsak fontos, hogy egy ilyen jelentős északi galaxist sok más csillagász is észlelhette.

Rob a közeli Uppsala Déli Schmidthez ment Siding Springbe egy felvételt készíteni. Amíg ez megtörtént, listámon ellenőriztem, nem tévedt-e galaxisom közelébe egy

kisbolygó, de nem találtam ilyet. Így felhívtam dr. Marsdent Bostonban, a Central Bureau-ban, hogy ellenőrizze számítógépes adatbázisát egy esetleges M66-közeli aszteroida végett. Nála sem szerepelt ilyen objektum, és azt is megtudtam, hogy a szupernóváról még senki sem tett bejelentést.

Egy óra múlva Rob felhívott, és elmondta, hogy nem sikerült lefotózni a szupernóvát, mivel időközben beborult. Remélte, hogy az ég még kiderül szürkület előtt — addig még négy óra volt hátra. A biztosság kedvéért felhívtam a Siding Spring-i 2,3 m-es távcső észlelőit, akiknél természetes szintén beborult volt az ég. Végül hagytam még egy segélykérő üzenetet Carl Pennypacker üzenetrögzítőjén, majd lefektetem.

Időközben Rob is beszélt Marsdennel, elmondta neki, hogy nem sikerült a felvétel, ezért néhány észlelőt értesítettek a lehetséges felfedezéssel kapcsolatban.

Szerencsére szürkület előtt kiderült az ég Siding Spring felett, így Rob mégis készíthetett egy egyperces felvételt a Schmidt-tel az M66-ról (saját távcsövével is észlelte, vizuálisan). Sikerült pontos pozíciót mérnie, majd jelentette a felfedezés megerősítését a Central Bureau-nak.

Épp reggeliztem, amikor a megerősítés híre megjött Bostonból. Az automatikus kutatás — mint mindig — dolgozott, de január 21-e óta nem észlelte az M66-ot. Egy órával később Rob felhívott és elmondta, hogyan sikerült a fotót elkészítenie az utolsó pillanatban.

Másnap hallottuk, hogy a színképvizsgálatok szerint a szupernóva Ia típusú, és még fényesedik maximuma felé. Azt is hallottuk, hogy egy olasz amatőr is rátalált a szupernóvára, kb. 6 órával az én felfedezésem után. Ez a független felfedezés azonban túl későn érkezett ahhoz, hogy a hivatalos bejelentésben szerepeljen.

ROBERT EVANS

The Astronomer, 1989 March — Mzs